

अथ मोहयितम्—

तद्भावभाविते चित्ते वल्लभस्य कथादिषु ।

मोहयितमिति ग्राहुः कर्णकण्डूयनादिकम् ॥ १०२ ॥

यथा—

‘सुभग त्वत्कथारम्भे कर्णकण्डूतिलालसा ।

उज्जृम्भवदनाम्भोजा भिनत्यङ्गानि साङ्गना ॥’

अथ कुट्टमितम्—

केशस्तनाधरादीनां ग्रहे हर्षेऽपि संभ्रमात् ।

आहुः कुट्टमितं नाम शिरःकरविधूननम् ॥ १०३ ॥

यथा—

‘पल्लवोपमितिसाम्यसपक्षं दष्टवत्यधरबिम्बमभीष्टे ।

पर्यकूजि सरुजेव तरुण्यास्तारलोलवलयेन करेण ॥’

अथ विभ्रमः—

त्वरया हर्षरागादेर्दयितागमनादिषु ।

शुष्करुदितम् । सुखेऽपि सुखसमयेऽपि ॥ तद्भावेन कान्तसद्भावेन भाविते व्याप्ते चित्ते सति । कथादिषु सत्सु । ‘कर्णकण्डूयनादिभिः’ इति पाठेऽभेदे तृतीया । आदिना जृम्भाङ्गभङ्गादिः ॥ कर्णकण्डूतिलालसा कर्णकण्डूयनतत्परा ॥ पल्लवोपमित्या यत्साम्यं तेन सपक्षं सखायम् । अभीष्टे नायके । पर्यकूजि महाशब्दः कृतः । शब्दोपयोगित्वं दर्शयति—तारेति । तारमतिशयं लोलं चपलं वलयं कङ्कणं यत्र तेन । सख्युद्दर्शने व्यथा भवतीति भावः ॥ त्वरयेति । हर्षादिजन्यनादौ सुखातिरेके सत्यपि हारि मनोहरं शुष्करुदितमनष्टत्वादनार्द्रं कृत्रिमरोदनं च कुरुते स । स्त्रीणामेष स्वभावो यदिष्टमप्यनिष्टतया निवारयन्त्य एव सुरतसुखमुपभुञ्जत इत्यर्थः ॥

१. ‘श्रुत्वा कथां प्रियजनस्य तु संनिधौ वा कर्णेन्दुरस्थितचलत्तनुतर्जनीकम् । यद्वाङ्मङ्गमपि धूमि-
तमङ्गनानां मोहयितं तदुदितं सरशास्त्रविद्धिः ॥’ तथा च सुनिः—‘कथायां संनिधौ वापि कर्णकण्डू-
विजृम्भणम् । कान्तस्य क्रियते वध्वा तद्धि मोहयितं मतम् ॥’ इति ग. २. ‘चित्तवर्तिन्यपि नृपे-
तत्त्वावेशेन चेतसि । ग्रीडार्धवलितं चक्रे सुखेन्दुमवशैव सा ॥’ इति ग. ३. भरतः—‘केशस्तनाधरा-
दिग्रहणे रतहर्षसंभ्रमोपेतम् । कुट्टमितं विज्ञेयं सुखं च दुःखोपचारेण ॥’ इति ग. ४. ग-पुस्तके तु
‘पल्लव-’ इति श्लोकस्य स्थाने ‘दासीभवामि तव निर्दय निग्राहसि सुखं क्षणं स्वपिमि देहि ममाक-
काशम् । इत्यादिकुट्टमितमाकुलमारचन्ती भूयो नवानि कुरुते रमणी रतानि ॥’ इत्युदाहरणं दृश्यते
ततश्च भोजराजस्तु सरस्वतीकण्ठाभरणे विपरीतमेव लक्षणमाह—‘केशस्तनाधरादीनां ग्रहाहुः खेऽपि
यत्सुतः । सुखाविष्करणं तन्व्यास्तच्च कुट्टमितं मतम् ॥’ यथा—‘हीमरादवनतं परिरम्भे रागवानवदुजेष्वा-
वकृष्य । अर्पितोष्ठदलमाननपद्मं योपितो मुकुलिताक्षमघासीत् ॥’ इति. ५. विभ्रमस्त्वरया काले, भूषण-
स्थानविपर्ययः । यथाह शाक्यमिश्रः—‘क्रोधः सितं च कुसुमाभरणादियाच्छा तत्तर्जनं च सहजैव